

CRNA GORA
S K U P Š T I N A
Odbor za ljudska prava i slobode
Broj: 00-63-8/13-3/
Podgorica, 10. april 2013. godine

INFORMACIJA
SA JAVNE RASPRAVE O NACRTU STRATEGIJE ZA UNAPREĐENJE KVALITETA ŽIVOTA
LGBT OSOBA 2013-2018., održane 26. februara 2013. godine

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode, dr Halil Duković i član Odbora, poslanica dr Ljiljana Đurašković učestvovali su, na poziv Ministarstva za ljudska i manjinska prava, na Javnoj raspravi o Nacrtu strategije za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba 2013-2018, održanoj 26. februara 2013. godine.

Javnoj raspravi su prisustvovali: mr Branka Tanasijević, predsjednica Odbora za prosvjetu, nauku, kulturu i sport i Nada Drobnjak, predsjednica Odbora za rodnu ravnopravnost, kao i predstavnici državnih organa, institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i nevladinih organizacija. Javnoj raspravi je prisustvovao i Bastian Winkel, projekt koordinator za LGBT jedinicu Savjeta Evrope.

Strategijom za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba za period od 2013. do 2018. godine, koju je pripremila Vlada, predviđeno je da se u narednih pet godina realizuju 52 mjere koje će poboljšati uslove za život pripadnika seksualnih manjina, a jedna od njih je donošenje zakona o registrovanom partnerstvu. Kako se navodi u tom aktu, koji je zbog brojnih nedostataka, oštro kritikovala NVO "Juventas" pomenutim zakonom bi se istopolnim zajednicama priznala prava u skladu sa obavezujućim međunarodnim pravom i standardima.

Autori Nacrta strategije su savjetnik premijera, Jovan Kojičić i nezavisni ekspert za ljudska prava, Aleksandar Saša Zeković. Izvršna vlast je pohvaljena zbog organizovanja seminara, konferencija, pa i onih koje je ignorisao NVO sektor, zbog formiranja radnih grupa koje se bave borbom protiv diskriminacije, ali i zbog rada na obuci sudija, tužilaca i policajaca. Konstatovano je da su donijeti brojni zakoni koji štite građane od diskriminacije, ali nije navedeno da postoji problem u njihovoj primjeni, na šta NVO sektor redovno upozorava.

Uvodna izlaganja u vezi sa Nacrtom strategije za unapređenje položaja LGBT osoba 2013-2018 imali su ministar za ljudska i manjinska prava, dr Suad Numanović, savjetnik predsjednika Vlade za ljudska prava i koordinator Radne grupe za izradu Strategije, dr Jovan Kojičić i nezavisni ekspert i član Radne grupe za izradu Strategije, mr Aleksandar Saša Zeković.

Ministar za ljudska i manjinska prava, dr Suad Numanović je saopštio da Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba 2013-2018 za opšti cilj ima poboljšanje ukupnog društvenog položaja LGBT osoba u Crnoj Gori i njihovu bolju integraciju u crnogorsko društvo. Ova Strategija definiše ciljeve, područja djelovanja i mjere neophodne za njenu punu implementaciju.

Strategijom se stvaraju dobri preduslovi za sprovođenje politike zaštite ljudskih prava LGBT osoba u Crnoj Gori, što podrazumijeva i konkretnu primjenu međunarodno-pravnih i na njima zasnovanih ustavnih i zakonskih standarda kojima se reguliše poštovanje temeljnih ljudskih prava.

Podsjetio je da su dosadašnje aktivnosti Vlade Crne Gore bile usmjerene na poboljšanje ukupnog položaja svih ranjivih grupa. Afirmacija vrijednosti koje su zaštićene međunarodno- pravnim standardima, a posebno ljudskih prava i sloboda i borba protiv diskriminacije, po raznim osnovama, pa i na osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta, jesu prioritetni ciljevi. Vlada Crne Gore teži da strateškim pristupom, kroz analizu različitih oblika homofobičnog ponašanja, u saradnji sa civilnim društvom i međunarodnim ekspertima, razvija konkretne mjere čija će koordinirana realizacija mijenjati obrazac ponašanja. Kao odgovorna Vlada države koja teži punopravnom članstvu u EU i NATO, Vlada je pokrenula čitav set politika u oblasti promocije i zaštite prava i sloboda LGBT osoba. To su jasne smjernice politike borbe protiv diskriminacije i borba za veću vidljivost LGBT osoba u društvu. Riječ je o ozbiljnom društvenom procesu, čije rezultate nije moguće postići ad hoc aktivnostima ili preko noći.

Takođe, Ministar za ljudska i manjinska prava je podsjetio prisutne o aktivnostima Vlade u proteklom periodu. U vezi s tim, istakao je da se radilo na obuci sudija, tužilaca, policijskih službenika i zaposlenih u instituciji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, pružala se podrška i razvijale široke konsultacije sa nevladinim sektorom i podizao nivo svijesti među opštom populacijom. Saopštio je da je namjera svih sprovedenih aktivnosti da se naglasi uloga koju je Vlada preuzela u pogledu suzbijanja svakog oblika diskriminacije i afirmaciji antidiskriminatorne politike u Crnoj Gori.

U septembru 2011. godine, crnogorska Vlada je prva u regionu Zapadnog Balkana bila domaćin međunarodne konferencije posvećene pravima i slobodama LGBT osoba. Takođe, postala je prva zemlja korisnik LGBT projekta Savjeta Evrope, koji će se realizovati tokom 2013. godine. Projekat podrazumijeva podršku zemljama u pripremi mjera i sprovođenju akcija u cilju implementacije Preporuke Komiteta ministara Savjeta Evrope o mjerama za borbu protiv diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta.

U martu 2012. godine Vlada Crne Gore predvodila je Regionalnu inicijativu na najvišem nivou, u kojoj su učestvovali predstavnici 11 vlada regiona, a sa ciljem da se razgovara o LGBT pravima u duhu mjera i sprovođenja akcija u odnosu na Preporuke Komiteta ministara Savjeta Evrope o mjerama za borbu protiv diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta. Namjera je da se podstakne veće jedinstvo i pošalje poruka o zajedničkoj civilnoj posvećenosti unapređenju zaštite LGBT osoba i njihovoj vidljivosti i na Balkanu.

Kao rezultat uspostavljanja institucionalne saradnje između Vlade i predstavnika društva koji su posvećeni zaštiti prava LGBT populacije, Vlada je krajem 2011. godine formirala različite timove i stručne grupe radi sprovođenja najšireg oblika konsultovanja civilnog društva kod izrade strateških dokumenata i analiza pravnih propisa i obrazovnih programa u ovoj oblasti. Konsultativni proces je trajao godinu dana i sva ponuđena rješenja i inputi koji su dobijeni od strane LGBT zajednice su ozbiljno razmotreni i korišćeni pri izradi ovog dokumenta. Potpisani su brojni sporazumi o

saradnji i zajedničkim akcijama između Vlade i civilnog društva, a u interesu jačanja povjerenja između nadležnih državnih institucija i LGBT zajednice. Ministar je naglasio da je Vlada Crne Gore odlučna u namjeri da otkloni svaku neposrednu ili posrednu diskriminaciju na osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta. Postoji jasno opredijeljenje da se aktivno doprinosi da se zakonske i druge mjere unapređuju i djelotvorno primjenjuju, da se osigura da žrtvama diskriminacije budu poznati djelotvorni pravni lijekovi, da imaju pristup pravnim lijekovima, kao i da mjere za borbu protiv diskriminacije obuhvate odgovarajuće sankcije za kršenje prava i adekvatnu odštetu za žrtve diskriminacije.

Što se tiče zakonodavstva, Ministar za ljudska i manjinska prava je saopštio da će Vlada Crne Gore nastaviti da unapređuje antidiskriminatorску politiku i zakonodavstvo i stvarati ambijent koji će efikasno štiti prava LGBT osoba, aktivno će se suprotstavljati njihovoj diskriminaciji na svim nivoima, i pružiti im neophodnu podršku da slobodno i vidljivo žive u skladu sa njihovom seksualnom orijentacijom i rodnim identitetom. Podsjetio je na Zakon o zabrani diskriminacije iz 2010. godine, kojim se zabranjuje diskriminacija zasnovana, pored ostalog, i na rodnom identitetu i seksualnoj orijentaciji (čl. 2, st. 2).

Takođe, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava usvojilo je Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja evidencije o slučajevima prijavljene diskriminacije, koji osigurava preciznu evidenciju i dostavljanje informacije Zaštitniku ljudskih prava i sloboda, koji isto uključuje u poseban izvještaj o diskriminaciji koji podnosi Skupštini Crne Gore. Zakon o radu (2009) i Zakon o medijima (2002) eksplicitno određuju seksualnu orijentaciju kao nedozvoljeni osnov diskriminacije. Takođe, Zakon o radu zabranjuje i seksualno uznemiravanje (član 8), dok Zakon o medijima zabranjuje objavljivanje informacija i mišljenja koja podstiču diskriminaciju, mržnju ili nasilje protiv osoba ili grupe osoba zbog njihove seksualne orijentacije. Od posebnog značaja za transrodne osobe je nedavno usvajanje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenom osiguranju (2012), koji osiguranim licima obezbjeđuje plaćanje u iznosu od 80% cijene zdravstvene usluge koja uključuje i promjenu pola.

Krivični zakonik Crne Gore u propisivanju sankcija za krivična djela diskriminacije ne prepoznaje diskriminaciju po osnovu seksualne orijentacije. Stoga se i nameće potreba jasnijeg utvrđivanja osnova diskriminacije, kojim bi se obuhvatila seksualna orijentacija i rodni identitet, afirmisala ravnopravnost i osnažila zaštita LGBT osoba.

Kada se govori o institucionalnom okviru, Ministar za ljudska i manjinska prava je podsjetio na značaj institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, koja je ustanovljena kao institucionalni mehanizam za zaštitu od diskriminacije. Ovlašćenja za zaštitu od diskriminacije utvrđena su Zakonom o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Zakonom o zabrani diskriminacije i odnose se kako na fizička, tako i na pravna lica.

Odbor za ljudska prava i slobode razmatra predloge zakona, drugih propisa i opštih akata i druga pitanja koja se odnose na: slobode i prava čovjeka i građanina, sa posebnim osvrtom na manjinska prava, primjenu potvrđenih međunarodnih akata koji se odnose na ostvarivanje, zaštitu i unapređivanje ovih prava; razmatra i zauzima stavove po predstavkama građana i pravnih lica koje se odnose na ostvarivanje prava građana; prati ostvarivanje dokumenata, mjera i aktivnosti za unaprjeđivanje nacionalne, etničke i

druge ravnopravnosti, posebno u oblasti obrazovanja, zdravstva, informisanja, socijalne politike, zapošljavanja, preduzetništva, procesa odlučivanja i sl; učestvuje u pripremi i izradi dokumenata i usaglašavanju zakonodavstva u ovoj oblasti sa standardima u evropskom zakonodavstvu; saraduje sa odgovarajućim radnim tijelima drugih parlamenata i nevladinim organizacijama iz ove oblasti. Odbor u okviru svoje nadležnosti prati i ocjenjuje usklađenost zakona Crne Gore sa pravnom tekovinom Evropske Unije i, na osnovu izvještaja Vlade, prati i ocjenjuje primjenu zakona, posebno zakona iz kojih proizilaze obaveze usaglašene sa pravom Evropske Unije.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je odgovorno za sprovođenje pravnih propisa, strateško planiranje i praćenje stanja u oblasti ljudskih prava (iz nadležnosti Ministarstva), prava pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, odnosa sa vjerskim zajednicama u Crnoj Gori, unapređenje i zaštitu prava Roma, Aškalija i Egipćana i poslova rodne ravnopravnosti, uključujući i prava LGBT osoba.

Ministar je saopštio da je u julu 2011. godine Vlada Crne Gore donijela Odluku o obrazovanju Savjeta za zaštitu od diskriminacije koji prati primjenu Strategije i izrađuje odgovarajuće periodične izvještaje, a saraduje sa konkretnim ministarstvima koja imaju svoje odgovornosti i sa lokalnim vlastima i partnerima iz civilnog društva, unapređujući dosadašnja iskustva i partnerstva i stavljajući akcenat na aktivan doprinos svih aktera ravnopravnosti LGBT osoba u crnogorskom društvu. Savjetom rukovodi Predsjednik Vlade, a u njegovom radu učestvuje pet resornih ministara, savjetnik predsjednika Vlade i predstavnici civilnog društva.

Savjetnik predsjednika Vlade za ljudska prava i koordinator Radne grupe za izradu Strategije, dr Jovan Kojičić je saopštio da je Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba nastala kao sistemski odgovor Vlade Crne Gore da se odlučno bori protiv svih oblika diskriminacije. Njeno usvajanje praktično znači mobilisanje svih društvenih aktera na veće jedinstvo. Tako se LGBT zajednici i svim LGBT osobama šalje snažna poruka zajedništva koje podrazumijeva predani rad na poboljšanju njihovog položaja i bezbjednosti, zaštite prava i većoj vidljivosti. Smatra da poštovanje ljudskih prava i sloboda ne zavisi samo od osnovnog, kvalitetnog zakonskog i institucionalnog okvira, već i od uspostavljenog obrazovanja, načina razmišljanja, kulture, minimuma ekonomskog blagostanja i ukupnog dostignuća društva. Jednakost pred zakonom i ravnopravnost svih građana, bez obzira na njihovu seksualnu orijentaciju i rodni identitet, u crnogorskom društvu treba da se podrazumijeva.

Kroz definisanje LGBT politike Vlada potvrđuje riješenost da Crna Gora počiva na principima slobode, demokratije, vladavini prava i poštovanju ljudskih prava i osnovnih sloboda. Ovim osnovnim društvenim vrijednostima dodatno se afirmiše evropska politika i privrženost zemlje načelima na kojima počiva Evropska unija.

Pri definisanju Strategije korišćena su najbolja iskustva Kraljevine Holandije, Kraljevine Norveške, Kraljevine Švedske, Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske, te Kanade, kao model kreiranja planova.

Vlada Crne Gore potvrđuje posvećenost politici kontinuiranog unapređivanja ljudskih prava i sloboda, ali i riješenost da sa ostalim društvenim akterima aktivno doprinosi uspostavljanju održivog društva i kulture ljudskih prava u Crnoj Gori.

Nezavisni ekspert i član Radne grupe mr Aleksandar Saša Zeković je istakao da je Nacrt strategije predstavljen kroz praktičan, kvalitetan i stručan tekst koji koncizno

obuhvata sve segmente života LGBT zajednice. Prihvatljivost LGBT osoba predstavlja ozbiljan problem za veliku većinu građana, pa to uzrokuje strah i teškoće pripadnika LGBT populacije da iskažu sopstveni identitet, čak i najužoj porodici i prijateljima. Dominantna većina građana homoseksualnost smatra bolešću, neprirodnom i nemoralnom pojavom. U mnogim društvima na homoseksualnost se gleda kao na povredu tradicionalnih rodnih uloga muškarca i žene. Takođe, neformalna društvena kontrola predstavlja bitan mehanizam negativnog uticaja na LGBT osobe. Mišljenja je da ovim Dokumentom treba unaprijediti socijalnu interakciju LGBT osoba. Zbog toga su se, prilikom pisanja navedenog dokumenta, opredijelili za koncept jednostavnosti kako bi se iskazale potrebe pripadnika i pripadnica LGBT zajednice.

Govoreći o osnovnoj sadržini Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba, nezavisni ekspert i član Radne grupe, mr Saša Zeković je saopštio da je Strategija podijeljena na oblasti koje predstavljaju važne sfere društvenog života: institucionalni i pravni okvir; područje obrazovanja kao važnog faktora u formiranju stavova pojedinaca i ključnog faktora za razvoj i pojedinca i društva; oblast zdravstvene zaštita kroz unapređenje zdravlja pripadnika LGBT zajednice, bez diskriminacije i predrasuda; oblast medija, kulture, sporta, umjetnosti i drugih područja kojima će se uspostaviti novi društveno - kulturološki odnos prema LGBT osobama u Crnoj Gori.

Smatra da je obrazovanje ključno za razvoj i napredak svakog društva. U političkom i ekonomskom ambijentu Crne Gore obrazovanje dominira kao ključni izvor sveukupnog razvoja. U posljednjoj deceniji, uloženi su intenzivni naponi, uključujući i značajne kadrovske i druge potencijale, kako bi nacionalni obrazovni sistem bio poboljšán i modernizovan. Trajna intencija obrazovanja je da podrži dalji razvoj Crne Gore kao građanske, demokratske i države socijalne pravde, utemeljene na vladavini prava, ali i da ubrza ekonomski i društveni razvoj što podrazumijeva poštovanje i dalje unapređenje ljudskih prava i osnovnih sloboda. U Crnoj Gori svi su jednaki u ostvarivanju prava na obrazovanje, bez obzira na bilo koje lično svojstvo. Nije dozvoljeno fizičko, psihičko i socijalno nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje, vrijeđanje ličnosti, niti bilo koji drugi oblik diskriminacije. To su polazne vrijednosti koje promoviše i ova Strategija. U crnogorskom obrazovno-vaspitnom sistemu ne bi trebalo koristiti sredstva koja u nastavnom procesu podstiču diskriminaciju, uključujući i diskriminaciju po osnovu rodnog identiteta i seksualne orijentacije. Nastavni proces treba da se razvija na način da afirmiše razumijevanje, toleranciju, socijalnu uključenost i društvenu koheziju. Mišljenja je da školske vlasti treba da su svjesne prisustva neprihvatanja homoseksualnosti na koje upućuju nalazi istraživanja javnog mnjenja o homofobiji, i shodno tome treba da izbjegavaju rizike koji iz ovoga proizilaze.

Naglasio je da je sigurno školsko okruženje neophodan uslov za kvalitetno obrazovanje. Zato treba razvijati koncept koji podrazumijeva bezbjednu sredinu za učenike i zaposlene u kojoj se identifikuje i rješava homofobno nasilje u svim njegovim oblicima. Neophodno je ulagati napore kako bi se povećalo znanje svih u školskoj mreži o nasilju u vezi sa seksualnom orijentacijom i rodnim identitetom i njegovim izražavanjem.

Kada se govori o socijalnom životu LGBT osoba, istakao je da je trenutno stanje LGBT osoba lošije u odnosu na ostatak društva, jer pripadnici LGBT populacije žive povučeno, nemaju mogućnost socijalnog života, pristupa u uslužnim djelatnostima i

noćnom životu kao ostatak populacije. Stoga, mjere predložene u Strategiji su bitna osnova da se postignu odgovarajuće promjene i u tom pogledu.

Smatra da bi se trebalo boriti protiv diskriminacije LGBT osoba na svim nivoima, uključujući i oštriju primjenu kaznene politike. Krivična odgovornost bi trebalo da bude proširena na način da se kao otežavajuća okolnost za odmjeravanje kazne cijeni ukoliko je krivično djelo učinjeno iz mržnje, zbog pripadnosti seksualnoj orijentaciji ili rodnom identitetu. Mišljenja je da bi se na takav način osigurala efikasna, brza i nepristrasna istraga, a žrtve i svjedoci zločina koji su motivisani mržnjom prema LGBT osobama će biti ohrabreni da prijave takve slučajeve i biće im pružena neophodna pomoć i podrška. Ocijenio je da je važno da se obezbijedi puna implementacija zakonskih rješenja na svim nivoima i adekvatni institucionalni kapaciteti neophodni za rješavanje ovih problema.

Govoreći o promociji kulture tolerancije i značaja socijalne inkluzije svih ranjivih grupa, pa i LGBT osoba mr Saša Zeković je naglasio značaj pozitivne i profesionalne uloge medija i njihove odgovornosti da štite različite grupe od negativnih stereotipa. Civilno društvo konstatno ukazuje da se na internetu, u elektronskim i štampanim medijima objavljuju neprimjereni sadržaji sa elementima govora mržnje i povrede privatnosti po osnovu stvarne ili percipirane seksualne orijentacije ili rodnog identiteta. U interesu kreiranja društveno prihvatljivog ambijenta za LGBT osobe treba podsticati medijske organizacije, internet i druge medije da promovišu kulturu poštovanja, tolerancije i različitosti u cilju izbjegavanja negativnih i stereotipnih komentara, izvještavanja, pisanja o LGBT osobama, koji su ponižavajući ili seksistički.

Takođe, smatra da je ovim Dokumentom kvalitetno obrađena tematika sporta koji je prepoznat kao oblast kroz koju se može povećati doprinos poboljšanju položaja LGBT osoba, jer predstavlja jedan od ključnih načina ostvarivanja i promocije ljudskih prava. Olimpizam, kao životna filozofija koja spaja kulturu, obrazovanje i sport, teži stvaranju mirnog društva koje nastoji čuvati ljudsko dostojanstvo. Bavljenje sportom treba omogućiti svakom bez razlike i diskriminacije po bilo kom osnovu. Diskriminacija po osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta u sportu je neprihvatljiva i nespojiva sa nacionalnom sportskom politikom. Stoga, treba ohrabirati dijalog LGBT zajednice sa sportskim asocijacijama i na takav način podsticati zajedničke napore u borbi protiv homofobije, transfobije i diskriminacije u sportu. Takođe, treba razvijati partnerski pristup prema sportskim savezima, navijačkim klubovima i LGBT zajednici kako bi se spriječilo i suzbijalo korišćenje uvreda na račun LGBT osoba tokom i u vezi sa sportskim događajima.

Upoznao je prisutne sa novinom kojom je napravljen iskorak u namjeri da se doprinese međunarodnom prepoznavanju Crne Gore kroz dva segmenta: međunarodna LGBT politika i LGBT turizam, kroz stvaranje pozitivnog imidža Crne Gore, kako u regionalnom, tako i evropskom kontekstu.

Rukovođeni činjenicom da su u posljednje dvije godine kreirane tri radne grupe koje su se bavile analizom trenutnog stanja o poštovanju LGBT prava, da je to urađeno sa mjesta Potpredsjednika Vlade i da su rezultati svih radnih grupa uvaženi od Vlade, kao i da se pristupilo usvajanju ovog Strategije, Zeković je zaključio da je time manifestovana politička volja u cilju poboljšanja položaja LGBT osoba. Podsjetio je da se do prije godinu dana teško i malo moglo govorilo o poštovanju prava LGBT osoba.

Pomoćnica ministra za ljudska i manjinska prava, Blanka Radošević Marović smatra da je Strategija za unapređenje života LGBT osoba zahtjevan dokument i sa stanovišta Vladinih institucija neophodna je njegova implementacija, naravno u tijesnoj saradnji sa nevladinim organizacijama. Stoga, ocijenila je da je pred Vladom i nevladinim organizacijama veliki posao, a sprovođenjem Strategije, mijenjaće se mnoge stvari u državnim institucijama i u društvu cjelini.

Predstavnik NVO "Juventas", Danijel Kalezić mišljenja je da je Strategija za unapređenje života LGBT osoba u postojećoj formi neprihvatljiva, jer, po njegovoj ocjeni ne sadrži osnovne elemente: opis procesa koji je doveo do pisanja strategije; pregled trenutnog stanja na osnovu dostupnih rezultata istraživanja sa konkretnim podacima; jasno definisane strateške ciljeve, podcijljeve, odnosno operativne ciljeve; ključne aktivnosti koje podrazumijevaju definisanje podjele odgovornosti među duštvenim akterima, sa postavljenim vremenskim okvirima, definisanim potrebnim resursima; način evaluacije, sa definisanim načinima ocjenjivanja, odgovornim organizacijama koje vrše praćenje, definisanim načinom prikupljanja informacija; kao i definisan način obezbjeđivanja sredstava za sprovođenje strategije. Dokument pod nazivom Finalni nacrt teksta, po njegovom mišljenju, je radna verzija. Strategija unapređenja kvaliteta života LGBT osoba, od potrebnih elemenata sadrži samo popis deklarativnih mjera i opis prethodnih aktivnosti koje je sprovodio autor Jovan Kojičić, savjetnik predsjednika Vlade, a koje su nailazile i nailaze na oštre kritike NVO sektora.

Ponuđeni Dokument, kako je istakao predstavnik NVO "Juventas" Danijel Kalezić, šteti ugledu Vlade i povjerenju LGBT osoba u Vladu. U njoj se u pozitivnom kontekstu pominje Konferencija iz septembra 2011. godine, koju je bojkotovao cijeli crnogorski NVO sektor, jer je predstavljala pokušaj izbjegavanja suštinske odgovornosti Vlade da implementira set aktivnosti koje će zaista poboljšati položaj LGBT osoba. Ovim Dokumentom, po njegovoj ocjeni, kao i septembru 2011. pokušavaju se prevariti LGBT osobe u Crnoj Gori. Mišljenja je da ovaj dokument predstavlja i presedan, jer ne postoji slična Strategija koju je Vlada usvojila, koja je lišena svih ključnih i obavezujućih elemenata. Dodatno razočarava činjenica da je Vladi ponuđena Strategija protiv homofobije i transfobije koju je uradila Radna grupa koju je Vlada formirala u oktobru 2011, a koja sadrži sve pomenute ključne elemente, uz izrađen jednogodišnji akcioni plan. Po njegovom mišljenju, umjesto Strategije ponuđen je u praksi neprimjenljiv tekst, jer se ne definiše ko će, kad i šta uraditi kako bi se smanjio stepen homofobije i transfobije u Crnoj Gori, te tekst koji Vladu lišava svake odgovornosti.

Suprotno, direktor LGBT Forum Progres, Zdravko Cimbalević smatra da Strategija predstavlja jedinstven i istorijski dokument. Po njegovom mišljenju Dokument tretira sva pitanja od svakodnevnosti važnosti za život, rad i napredak svakog pojedinca iz LGBT zajednice. Važno je i što je razumljiv pripadnicima LGBT zajednice, profesionalcima iz sistema, ali i svim građanima čije ponašanje treba popraviti. Dokument je pozitivan i zato što pruža pomoć i ruku i onima koji se trenutno protive konceptu ravnopravnosti svih građana bez obzira na njihovu seksualnu orijentaciju ili rodni identitet.

Podsjetio je da se nedavno navršilo dvije godine od osnivanja prve transparentne LGBT grupe u zemlji i javnog deklarisanja prve osobe po osnovu seksualne orijentacije. Za relativno kratko vrijeme pored brojnih izazova, napori civilnog društva rezultiraće donošenjem prve nacionalne LGBT politike. Iskazao je zadovoljstvo

što na Javnoj raspravi učestvuje sa 13 pripadnika LGBT zajednice, svojih aktivnih članova i saradnika, što ukazuje na razvoj i vidljivost LGBT zajednice.

Izvršni direktor NVO "Akcija za ljudska prava" Tea Gorjanac Prelević smatra da Strategija za unapređenje života LGBT osoba ima nedostataka u sadržajnom smislu koje treba dopuniti. U tom smislu, ocjenjuje da je trebalo navesti kako se došlo do ovog Dokumenta i zbog čega se isti donosi. Takođe, realizovana su ozbiljna istraživanja, što je i trebalo konstatovati u uvodnom dijelu, kao i kakvo je stvarno stanje položaja LGBT osoba u Crnoj Gori. Smatra da, uz naznake u uvodnom dijelu "doprinos Vlade Crne Gore", takođe treba da stoji i „doprinos građanskog društva” unapređenju položaja LGBT osoba.

Zamjenica Zaštitnika za ljudska prava i slobode Crne Gore, Marijana Laković je istakla da Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba predstavlja značajan dokument za LGBT zajednicu. Smatra da je tekst čitljiv, pristupačan, napisan za sve građane, nije obiman i nije opterećen citiranjem zakonskih tekstova. Govoreći o procesu izrade Dokumenta, ocijenila ga je transparentnim i mišljenja je da će se usvojiti kvalitetan dokument.

Savjetnik Predsjednika Vlade za ljudska prava i koordinator Radne grupe za izradu Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba dr Jovan Kojičić je istakao da je cilj održavanja Javne rasprave unaprijedjenje teksta Strategije. Mišljenja je da su sve moguće mjere za unapređenje života LGBT osoba integrisane u tekstu, a ukoliko neka mjera nedostaje, treba je konkretno navesti. Takođe, podsjetio je da su sva istraživanja obuhvaćena tekstem, a ako je neko izostavljeno, onda to treba navesti..

Predsjednik Upravnog odbora NVO "Cemi", Zlatko Vujović smatra da ponuđeni Dokument nije adekvatna polazna osnova u pisanju strateškog dokumenta, jer nema opisa procesa koji je doveo do pisanja Nacrta strategije, pregleda trenutnog stanja na osnovu dostupnih rezultata istraživanja sa konkretnim podacima, jasno definisanih ciljeva, ključnih aktivnosti koje podrazumijevaju definisanje podjele odgovornosti među društvenim akterima, sa postavljenim vremenskim okvirima, definisanim potrebnim resursima, a nije definisan ni način obezbjeđivanja sredstava za sprovođenje strategije. Po njegovim riječima, u Dokumentu nijesu identifikovani konkretni problemi LGBT osoba, a ako nema opisa konkretnog problema, onda se ne može ni govoriti o strateškom dokumentu. Smatra da je ovaj dokument Vladin, ali, budući da je u pitanju strateški dokument, onda Vlada nije jedini akter već je tu i niz drugih državnih institucija, nevladinih organizacija i drugih aktera zainteresovanih za konkretni problem, a Vlada može biti samo jedan od inicijatora u poboljšanju položaja LGBT osoba. Da bi se moglo govoriti o Strategiji, neophodno je navesti ko će sprovoditi predviđene mjere, u kom vremenskom roku ih treba realizovati i definisati finansijski okvir za sprovođenje strategije.

Programski direktor NVO "Juventas", Jelena Čolaković Dacić je saopštila da prvo poglavlje dokumenta „Doprinos crnogorske Vlade” zauzima 10 odsto teksta. Gotovo da se nigdje ne pominju specifični problemi, a i kada se pomenu oni su nejasno definisani. Nije dat nijedan precizan podatak. Takođe, predložena Strategija nema sadržaj, listu pojmova, definisan strateški i operativni cilj, mjere koje proizlaze iz ciljeva, niti jasno definisane opise situacija u određenim poglavljima. Nedostaje i poglavlje koje definiše socijalnu zaštitu LGBT osoba i članova njihovih porodica, nema informacije o budžetu,

nije definisano ko će i kako sprovesti Strategiju, niti način praćenja, evaluacija strategije, kao ni akcioni plan.

Ministar za ljudska i manjinska prava, dr Suad Numanović je istakao da je Strategija podržana, ne od članova Radne grupe, već od predstavnika Ministarstava. Govoreći o metodologiji pisanja Strategije, Ministar je naglasio da je Nacrt strategije nastao kao proizvod širokog procesa konsultacija koji je otpočeo novembra 2011. godine sa svim relevantnim akterima, nevladinim organizacijama i organima državne uprave. Takođe, naglasio je da je u pitanju novi model pisanja strategije, da se radi o tekstu koji je koncizan, jasan, precizan i konkretan, a u razgovoru sa stranim ekspertima, saopšteno je da je takav način pisanja dobar.

Na kraju Javne rasprave o Strategiji za unapređenje života LGBT osoba 2013-2015 zaključeno je da sve prikupljene komentare, predloge i informacije sa Javne rasprave razmotri Radna grupa Savjeta za zaštitu od diskriminacije za izradu Strategije u cilju dobijanja što kvalitetnijeg teksta dokumenta, kako bi ga Vlada do kraja marta 2013. godine usvojila.

INFORMACIJU SAČINILA

SEKRETAR ODBORA

Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA

dr Halil Duković